ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಎಂದರ:-

ರಥ, ಆನ, ಕಾಲಾಳು ಮತ್ತು ಕುದುರಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿದ ಸೈನ್ಯ. ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಇಂಥ ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯಗಳ ನಡುವೆಯೇ ನಡೆದದ್ದು.

ಪತ್ತಿ, ಸೇನಾಮುಖ, ಗುಲ್ಮ, ಗಣ, ವಾಹಿನೀ, ಪೃತನಾ, ಚಮೂ, ಅನಿಕಿನೀ ಇವು ಅಕೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತಗಳು.

ᒥ 1 ರಥ ᒥ 1 ಆನೆ ᒥ 5 ಕಾಲಾಳು ᒥ 3 ಕುದುರೆಗಳ ಒಂದು ಗುಚ್ಛವೇ ಪತ್ತಿ.

ᑋ ಇಂಥ 3 ಪತ್ತಿಗಳು ಸೇರಿದರೆ 1 ಸೇನಾಮುಖ.

ᒥ 3 ರಥ, ᒥ 3 ಆನೆ, ᒥ 15 ಕಾಲಾಳು ᒥ 9 ಕುದುರೆ - ಸೇನಾಮುಖ.

ᑋ 3 ಸೇನಾಮುಖಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ 1 ಗುಲ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ᒧ 9 ರಥ, ᒧ 9 ಆನೆ, ᒧ 45 ಕಾಲಾಳು ᒧ 27 ಕುದುರೆ- ಗುಲ್ಮ.

ᑋ 3 ಗುಲ್ಮಗಳಿಗೆ 1 ಗಣ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.

ᒧ 27 ರಥ, ᒧ 27 ಆನೆ, ᒧ 135 ಕಾಲಾಳು ᒧ 81 ಅಶ್ವ -ಗಣ.

ᑋ 3 ಗಣಗಳಿಗೆ 1 ವಾಹಿನಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ᒥ 81 ರಥ, ᒥ 81 ಆನೆ, ᒥ 405 ಕಾಲಾಳು, ᒥ 243 ಅಶ್ವ-ವಾಹಿನೀ.

ᑋ 3 ವಾಹಿನಿಗಳು ಸೇರಿದರೆ 1

ಪೃತನಾ ಎನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದ.

ᒥ 243 ರಥ, ᒥ 243 ಆನೆ, ᒥ 1215 ಕಾಲಾಳು, ᒥ 729 ಕುದುರೆ- ಪೃತನಾ).

ᑋ 3 ಪೃತನಾಗಳಿಗೆ 1 ಚಮೂ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ᒧ 729 ರಥ, ᒧ 729 ಆನೆ, ᒧ 3645 ಕಾಲಾಳು ᒧ 2187 ಕುದುರೆ- ಚಮೂ.

ᑋ 3 ಚಮೂಗಳು ಸೇರಿದರೆ 1 ಅನೀಕಿನೀ ಆಗುತ್ತದೆ.

ᒧ 2187 ರಥ, ᒧ 2187 ಆನೆ, ᒧ 10,935 ಕಾಲಾಳು ᒧ 6561 ಕುದುರೆ- ಅನೀಕಿನೀ.

ᑋ ಇಂಥ 10 ಅನಿಕಿನೀಗಳು

ಸೇರಿದರ 1 ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಆಗುತ್ತದ.

ᒥ 21,870 ರಥ, ᒥ 21,870 ಆನೆ, ᒥ 1,09,350 ಕಾಲಾಳು ᒥ 65,610 ಕುದುರೆಗಳು

ಸೇರಿದರ ಒಂದು ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ

ಸೈನ್ಯವಾಗುತ್ತದ.

ᑋ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದು ಇಂಥ 18 ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀಸೈನ್ಯಗಳ ನಡುವೆ. ಅಂದರೆ ᒥ 3,93,660 ರಥ, ᒥ 3,93,660 ಆನೆ, ᒥ 19,68,300 ಕಾಲಾಳು, ᒥ 11,80,980 ಕುದುರೆಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವು.

ʰ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ,
ಮಕರವ್ಯೂಹ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು
ವ್ಯೂಹಗಳನ್ನುರಚಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ʰ ಅಬ್ಬಾ! ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ ನಿಜಕ್ಕೂ ಯಾವುದೋವ್ಯೂಹವನ್ನು
ಭೇದಿಸಿದಂತಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ʰ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ವ್ಯೂಹ
ಮಂತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಉದಾಹರಿಸಿ ಒಂದು "ಖೇಚರ ವ್ಯೂಹ" ವೆಂಬ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ .

ʰ ಹಾಗೇ ಎಲ್ಲಾ ೧೮ ಬಗೆಯ ಯುದ್ಧ ವ್ಯೂಹ ನಿಪುಣನೆಂದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಾತ್ರ.

ʲ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ
ʲ ಕ್ರೌಂಚವ್ಯೂಹ
ʲ ನಿಪುಣವ್ಯೂಹ
ʲ ಗಾಂದಾರವ್ಯೂಹ
ʲ ಗರುಡವ್ಯೂಹ
ʲ ಖೇಚರವ್ಯೂಹ
ʲ ಪದ್ಮವ್ಯೂಹ
ʲ ಶೂರ್ಪವ್ಯೂಹ
ʲ ಸಿಂಹವ್ಯೂಹ
ʲ ಕಾಕವ್ಯೂಹ
ʲ ಹಂಸವ್ಯೂಹ
ʲ ಸರ್ಪವ್ಯೂಹ
ʲ ಬಲವ್ಯೂಹ
ʲ ಸಾರವ್ಯೂಹ
ʲ ಶಂಖವ್ಯೂಹ
ʲ ಎಡವ್ಯೂಹ
ʲ ಮುಖವ್ಯೂಹ

ൎ ಮಕರವ್ಯೂಹ

ዂ ಈ ರೀತಿಯ ಹದಿನೆಂಟು

ವ್ಯೂಹಗಳನ್ನುರಚಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ

ಸೇನಾ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ಅತೀ ಶ್ರೇಷ್ಠ "ಮಹಾರಥಿ" ಎಂದರೆ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ. ಆದರೆ ಅವಲ್ಲ ನಿಪುಣತೆಯೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾದಾಗ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಉದ್ಗಾರವೇ "ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜೋಬಲಂಬಲಂ" ಎಂದು. ನಂತರ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ

ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಾತ್ರವನ್ನುತ್ಯಜಿಸಿ ರಾಜ್ಯ, ಕೋಶ, ಮಂತ್ರಿ, ಸೇನೆಗಳನ್ನೂ ದೂರವಿಟ್ಟು ಸತೀ, ಪುತ್ರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಪೋನಿಷ್ಠನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಾದ.

ዂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ, ವಿಶೇಷವಾದ ಮತ್ತು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಅಥವಾ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಯೋಜಿಸಿದಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು

ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ "ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ".